

URSZULA SZEWCZYK

KONTAKTY WZAJEMNE STUDENTÓW WYCHOWANIA PLASTYCZNEGO A ICH STYL POZNAWCZY*

Badania dotyczące przebiegu studiów wyższych koncentrują się wokół problematyki przystosowania do studiów, określenia predyktorów powodzenia w studiach, a także uwarunkowań procesu studiowania. Dotychczasowe badania prowadzone były z punktu widzenia różnorodnych ujęć teoretycznych. Stąd powstają trudności w próbie syntezy tych dokonań. Niektórzy badacze zajęli się problematyką uwarunkowań społecznych studiowania, rozważając charakterystyczne dla subkultury studenckiej formy życia grupowego, relacje między nauczycielem a studentem, jak również wpływ pochodzenia społecznego studentów i wykształcenia rodziców na przebieg ich studiów. Osobny kierunek badań stanowią poszukiwania zależności między cechami osobowości studentów a osiąganymi przez nich wynikami w nauce. Praktyczne cele tych badań ilustruje założenie, że określenie cech osobowości studentów pozwoli na właściwy dobór metod nauczania (np. stosowanie wykładu dla jednych, zaś metod dyskusyjnych dla innych). Wydaje się, że różnorodność cech osobowości w populacji studentów skazuje te próby na niepowodzenie. Bardziej użytecznym w tym zakresie jest badanie typów i rodzajów motywacji w odniesieniu do osiągnięć na studiach. Inny kieru-

* Finansowanie w ramach RPBP.III.25.

nek badań akcentuje rolę samooceny i obrazu własnej osoby u studentów, a także poziom akceptacji samego siebie w procesie studiowania, który ujmuje się jako formę samorealizacji jednostki. Poszukiwania na tym polu wzbogacają badania nad wpływem na efektywność studiów takich cech, jak odporność na stres egzaminacyjny czy zdolność do redukcji poziomu lęku.

Analizując przebieg procesu uczenia w toku studiowania, wielu badaczy, zwłaszcza w latach 80-tych, podjęło się określenia metod stosowanych w nauce przez studentów oraz typowych strategii studiowania (Watkins i Hattie, Witkin, Pask). Wyodrębniono strategię pogłębioną, której zastosowanie pozwala studentowi rozwijać swe zainteresowania w toku samodzielnej pracy nad rozwiązywaniem problemów, oraz strategię powierzchowną, opartą raczej na zapamiętywaniu i reprodukcji informacji. Pask (1976) wyróżnia dwa typy studentów: "holistów", pracujących w sposób nieusystematyzowany w obrębie wielu zagadnień naraz, oraz "serialistów", którzy dokładnie opracowują kolejne tematy w trakcie uczenia się, przez co nabiera ono charakteru operacyjnego. Ten kierunek badań zmierza również do ustalenia stylów poznawczych, dominujących u studentów osiągających powodzenie w studiach lub doznających porażki.

Rozważa się wpływ na wyniki w studiach takich wymiarów stylów poznawczych, jak: zależność-niezależność od pola, refleksyjność-impulsywność oraz styl pojęciowy-wyobrażeniowy. W swoich badaniach Pietrowicz (1989) poszukiwała związku między myśleniem twórczym studentów a ich indywidualnym stylem poznawczym (wyobrażeniowym). Związku tego nie udało się wykryć.

CEL I METODY BADAŃ

Prezentowane badania mają na celu uchwycenie relacji pomiędzy typami i rodzajami ogólnych preferencji poznawczych (Skala C. Nosal), jako zmiennymi niezależnymi, a formami interakcji społecznych studentów rozumianymi jako zmienne zależne.

Zakłada się, że preferencje poznawcze pozostają w pewnych związkach z funkcjonowaniem społecznym, podporządkowanym celom studiowania. Sposób przygotowania się do zajęć powinien pozostawać w określonych relacjach - z jednej strony - z preferencjami poznawczymi, z drugiej zaś - z potrzebami społecznymi i poznawczymi. Ponieważ dychotomia ujęta jako przygotowanie się indywidualne VS wspólne do ćwiczeń i egzaminów opiera się na odmiennych mechanizmach (nieinterakcyjnych VS interakcyjnych) przetwarzania informacji, nie można wykluczyć, że może być ono w pewien sposób związane z niektórymi preferencjami poznawczymi. Interakcyjny sposób przetwarzania informacji powinien w zasadzie opierać się na ściślejszym przestrzeganiu reguł syntaktycznych i semantycznych, a tym samym na zwiększeniu stopnia obiektywności uzyskiwanych wyników poznawczych. Wymieniony sposób zmusza do częstego konkretyzowania prawidłowości. Naturalnie, zakłada się funkcjonowanie reguł efektywnej komunikacji. Można przedstawiać różne argumenty przemawiające za zwiększaniem się roli myślenia globalnego (intuicyjnego i subiektywnego), ponieważ w interakcjach społecznych pewną rolę odgrywają komunikacje niewerbalne, bazujące na znaczeniach emocjonalnych.

Metodę diagnozy ogólnych preferencji poznawczych wypracował Nosal (1987) bezpośrednio z rezultatów badań nad stylami poznawczymi, ujmując je jako dwubiegunowe wymiary preferencji. Autor określa preferencje jako "spontanicznie manifestowane standardy poznawcze, oparte na doświadczeniu jednostki, dominujące w procesach poszukiwania, oceny i komuni-

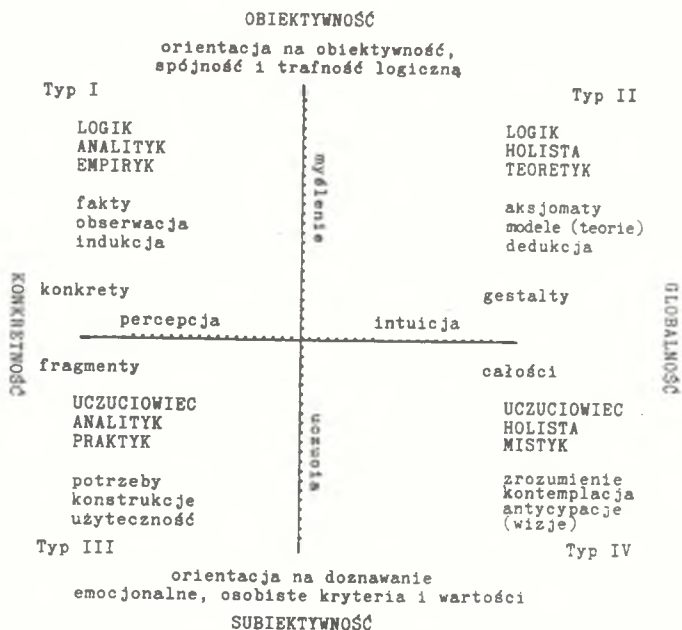
kowania informacji" (Nosal 1987, s. 4 - 5). Ograniczenie trafności diagnostycznej stosowanych dotychczas narzędzi do badań stylów poznawczych skłoniło Nosala do poszukiwania diagnozy preferencji na ogólniejszym poziomie, w celu określenia ich struktury. Koncepcję swą oparł autor ten na typologii intelektów C. G. Junga, który wyodrębnił dwa style odbioru informacji w postaci wymiarów: percepcja - intuicja oraz jako sposoby jej wartościowania wyróżnił wymiary: myślenie - uczucia (por. Nosal 1987, s. 5). W świetle rezultatów badań współczesnej psychologii poznawczej można przedstawić omawiane typy jako preferowanie odbioru opartego na kryteriach analitycznych, drugi zaś biegun tego wymiaru wyraża się przetworzeniem syntetycznym (globalnym), w swej istocie intuicyjnym. Kolejny wymiar przedstawionej typologii dotyczy stylów wartościowania informacji. Różnice w tych stylach można określić jako orientacje poznawcze w wymiarach deskryptywność - ewaluatywność. W oparciu o typologię Junga autor dokonał kombinacji wymienionych preferencji, wyodrębniając cztery ich typy:

- typ I: konkretność - obiektywność,
- typ II: globalność - obiektywność,
- typ III: konkretność - subiektywność,
- typ IV: globalność - subiektywność.

Nosal wskazuje, że każdy z wymienionych typów stanowi względnie niezależną jednostkę.

Wymiary i typy ogólnych preferencji poznawczych przedstawia rys. 1.

Metoda pomiaru ogólnych preferencji poznawczych składa się z czterech skal przymiotników, służących do opisu różnych cech, ocen i przejawów behawioralnych dotyczących intelektu i poznawania. Osoba badana, zapoznając się z przymiotnikami, dokonuje wymuszonego wyboru dwu spośród czterech przymiotników tworzących grupę, tzn. wybiera przymiotnik, który najbardziej trafnie określa jej intelekt i ten, który jest "najbardziej nietrafny". Skala zawiera 200 przymiotników (po 4 w 50 wierszach).

Rys. 1. Wymiary i typy ogólnych preferencji poznawczych

Kolejną metodą zastosowaną w prezentowanych badaniach jest skonstruowana przez autorkę "skala funkcjonowania społecznego" - w dwu wersjach: skala FS i FSw. Skale służą do badania jednego aspektu funkcjonowania społecznego studentów w sytuacjach studiowania, tzn. interakcji społecznych w środowisku roku lub grupy studenckiej. Interakcje te są ukierunkowane na cele studiowania i dotyczą przygotowania się do zajęć, zaliczeń i egzaminów oraz współpracy merytorycznej na zajęciach. Skala FS służy bezpośrednio wymienionym celom, natomiast skala FSw mierzy stosunek studenta do interakcji, tzn. wagę, jaką przywiązuje on do tego typu zachowań. Skale składają się z 15 pozycji; każda z nich jest skalą szacunkową 7-punktową, na której badany szacuje częstość występowania określonych interakcji i wagę, jaką do nich przywiązuje.

Interesujące nas interakcje obejmują następujące zachowania:

- 1) przygotowanie się do zajęć i egzaminów samodzielne lub w grupie,
- 2) poszukiwanie pomocy kolegów w przygotowaniu się do zajęć i egzaminów,
- 3) korzystanie z notatek i lektur kolegów,
- 4) dyskusje z kolegami na zajęciach i poza nimi,
- 5) korzystanie z czytelni,
- 6) wykonywanie indywidualne lub w grupie prac okresowych (zaliczeniowych)

W celu uchwycenia interesujących nas relacji pomiędzy indywidualnymi preferencjami poznawczymi a funkcjonowaniem społecznym przebadano 34 studentów II roku wychowania plastycznego WSP w Krakowie. Badaniami grupowymi objęto 11 mężczyzn i 23 kobiety; średnia wieku badanych wynosi 22,3 l.

Zmienne indywidualne kontrolowano za pomocą Skali Ogólnych Preferencji Poznawczych C. Nosala. Zmienne zależne starano się uchwycić przy pomocy "skali funkcjonowania społecznego"; kolejno zastosowano skalę FS, po niej zaś skalę FS_w. Badania przeprowadzono w grupach 17-osobowych. Czas badania wynosił 1 godzinę.

WYNIKI BADAŃ

Prezentację uzyskanych wyników badań rozpoczniemy od określenia typów i rodzajów preferencji badanych studentów. Następnie przedstawione zostaną (wyrażone w procentach) wyniki badań skalą FS, określającą częstość występowania zachowań społecznych w sytuacjach studiowania oraz (również procentowe) wyniki badań skalą FS_w, ujmujące wagę, jaką przywiązują studenci do wymienionych zachowań społecznych.

Tabela 1

Typy i rodzaje preferencji poznawczych

Rodzaj preferencji	min. max.	Wartość średnia	Odchylenie standardowe
Konkretność Obiektywność I	5 - 18	9,08	4,37
Globalność Obiektywność II	5 - 19	10,0	4,47
Konkretność Subiektywność III	5 - 19	9,26	3,34
Globalność Subiektywność IV	13 - 32	18,38	6,43
Konkretność I + III	13 - 30	18,34	4,80
Globalność II + IV	19 - 37	28,38	5,19
Obiektywność I + II	9 - 34	19,08	7,18
Subiektywność III + IV	18 - 35	27,64	7,17

Na podstawie danych tabeli 1 można stwierdzić, iż wśród badanych studentów przeważa typ IV globalność-subiektywność (war. śr. 18,38 - 6,43), najwyższe wyniki odnotowano również w rodzajach preferencji globalność (28,38 = 5,19) i subiektywność (27,64 = 7,17). Zgodnie z koncepcją Nosala, typ globalność-subiektywność określany jest jako "uczuciowiec, mistyk", zorientowany na doznania emocjonalne oraz stosujący osobiste kryteria i wartości. Jak wynika z badań Nosala, typ IV najsilniej koreluje (dodatnio) z neurotyzmem $r = .53$, który jest podwyższony zwłaszcza w populacji studentów kierunków humanistycznych (por. Susułowska, Nęcki 1977, s. 105). Pozostałe typy reprezentowane są w badanej grupie w sposób równomierny: typ I - śr. 9,08, typ II - śr. 10,0 i typ III - śr. 9,26.

Typ I: konkretność-objektywność jest scharakteryzowany jako skoncentrowany na transformacji faktów dostępnych obserwacyjnie oraz wykazuje skłonność do posługiwania się obiektywnymi kryteriami o charakterze analitycznym. Natomiast typ II: globalność-objektywność w poznawaniu rzeczywistości przejawia nastawienie na tworzenie modeli całościowych, w rozumowaniu zaś posługuje się dedukcją.

Prezentowane wyniki można uznać za zgodne z oczekiwaniami. Studenci wychowania plastycznego z racji swoich uzdolnień, zainteresowań oraz specyfiki studiów mają kontakt z materiałem wymagającym odnoszenia się do intuicji i tworzenia pewnych całościowych subiektywnych koncepcji, opartych na doznaniach emocjonalnych. Wydaje się, iż osoby te w mniejszym stopniu ujawniają tendencje do przetwarzania materiału konkretnego i posługiwania się obiektywnymi kryteriami o charakterze analitycznym (typ I i II).

Kolejno zostaną zaprezentowane wyniki badania studentów "skala funkcjonowania społecznego".

Tabela 2

Procentowy rozkład wyników
w zakresie "skali funkcjonowania społecznego" - FS
(częstość występowania zachowań)

Podskale	Nigdy	Bardzo rzadko	Rzadko	Czasami	Dość często	Często	Zawsze
1	2	3	4	5	6	7	8
<u>Przygotowanie się do egzaminu w grupie</u>	35,3	26,5	2,9	20,6	11,8	2,9	0
Przygotowanie się do egzaminu indywidualne	0	0	5,9	8,8	11,8	41,2	32,4
Przygotowanie się do zajęć z kolegami	20,6	29,4	26,5	17,6	2,9	2,9	0

1	2	3	4	5	6	7	8
Przygotowanie się do zajęć z kolegą	17,6	23,5	8,8	38,2	0	5,9	5,9
Indywidualne wykonywanie prac zaliczeniowych	0	0	5,9	2,9	8,8	32,4	50,0
<u>Poszukiwanie pomocy</u> . Pożyczanie lektury	0	5,9	23,5	38,2	20,6	8,8	2,9
Pomoc od kolegów w przygotowaniu	5,9	23,5	41,2	23,5	0	5,9	0
Korzystanie z notatek kolegów	0	14,7	14,7	50,0	14,7	2,9	2,9
<u>Udzielanie pomocy</u> kolegom w nauce	11,8	20,6	8,8	47,1	2,9	5,9	2,9
Udostępnianie notatek kolegom	2,9	2,9	11,8	41,2	5,9	14,7	20,6
<u>Udział w dyskusji</u> na zajęciach	0	5,9	14,7	44,1	23,5	8,8	2,9
Samorzutny udział w dyskusji na zajęciach	0	17,6	17,6	35,3	14,7	11,8	2,9
Przygotowywanie się w czytelni	11,8	26,5	17,6	32,4	2,9	5,9	2,9
Dyskusja o nauce poza zajęciami	0	2,9	8,8	70,6	8,8	8,8	0
Konsultacje prac zaliczeniowych z kolegami	8,8	8,8	17,6	23,5	11,8	23,5	5,9

Jak wynika z danych tabeli 2, ujętych w procentach, studenci wychowania plastycznego bardzo rzadko przygotowują się do egzaminów w grupie, znaczna ich liczba pracuje indywidualnie (73,6%). Niezbyt często (19,6) prowadzą oni dyskusje na

tematy dotyczące nauki (poza zajęciami). Większość studentów określa te dyskusje jako występujące czasami (70,6). Również rzadko występuje współpraca z kolegami, polegająca na wypożyczeniu lektur, jak też zwracanie się do kolegów o pomoc w przygotowaniu się do zajęć (32,3). Badani studenci niezbyt często korzystają z czytelni (32,3), zaś 11,8 procent spośród nich określa tę formę pracy jako nigdy nie występującą. Wspólne przygotowywanie się do zajęć zdarza się rzadko (26,5) lub czasami (17,6). Natomiast wyraźnie zaznacza się samodzielne wykonywanie prac okresowych (82,4). Jedynie 11,8 procent badanych przygotowuje się do egzaminu z kolegą lub koleżanką (17,6 nigdy). Dotyczy to nawet korzystania z notatek kolegów (50% czasami) czy udzielania im pomocy w przygotowaniu się do zajęć (47,1 czasami) i (32,4 nigdy lub bardzo rzadko)

Stosunkowo częściej niż wymienione formy zachowań społecznych w sytuacjach studiowania studenci biorą udział w dyskusji na zajęciach (26,5 dość często). Także około 40 % badanych udostępnia swoje notatki kolegom oraz konsultuje z nimi swoje prace okresowe. Z przedstawionych danych wyłania się obraz studenta wychowania plastycznego lat początkowych, który pracuje indywidualnie, nie korzysta z pomocy kolegów, jak również w niewielkim stopniu oferuje swoją pomoc. Wspólna nauka w trakcie zajęć oraz zespołowe przygotowanie się do nich występuje rzadko.

Wyjaśnienie tego zjawiska można upatrywać w specyfice kierunku wychowanie plastyczne. Już od pierwszego roku studiów studenci wykonują pracę z zakresu malarstwa sztalugowego, rzeźby oraz projektują prace z grafiki - w pracowni lub domu. Jednak program tych studiów obejmuje na pierwszych latach również wiele przedmiotów teoretycznych, takich jak historia sztuki, filozofia, psychologia, ekonomia, języki obce, których uczenie się wymaga różnych, jak się wydaje, interakcji, polegających na współpracy i wymianie informacji.

Interesujące jest wobec tego, jaką wagę przywiązują badani studenci do wymienionych zachowań społecznych. Oceniali oni, które z wymienionych zachowań są dla nich korzystne i określali to na skali częstotliwości.

Dane na ten temat przedstawia tabela 3.

Tabela 3

Procentowy rozkład wyników w zakresie skali FSw określającej wagę przywiązywaną do zachowań społecznych

Podskale	Nigdy	Bardzo rzadko	Rzadko	Czasami	Dość często	Często	Zawsze
1	2	3	4	5	6	7	8
<u>Przygotowanie się do egzaminu w grupie</u>	8,8	5,9	14,7	38,2	17,6	14,7	0
Przygotowanie się do egzaminu indywidualne	0	0	5,9	17,6	29,4	32,4	14,7
Przygotowanie się do zajęć z kolegami	5,9	0	20,6	23,5	20,6	26,5	2,9
Przygotowanie się do zajęć z kolegą	8,8	2,9	5,9	32,4	11,8	35,3	2,9
Indywidualne wykonywanie prac zaliczeniowych	2,9	0	2,9	8,8	5,9	47,1	32,4
<u>Poszukiwanie pomocy. Pożyczanie lektury</u>	0	2,9	17,6	26,5	11,8	32,4	8,8
Pomoc od kolegów w przygotowaniu się	2,9	0	14,7	35,3	11,8	29,4	5,9
Korzystanie z notatek kolegów	0	2,9	5,9	44,1	14,7	26,5	5,9
<u>Udzielanie pomocy kolegom w nauce</u>	0	2,9	5,9	23,5	11,8	29,4	26,5

1	2	3	4	5	6	7	8
Udostępnianie notatek kolegom	2,9	5,9	11,8	41,2	14,7	11,8	11,8
<u>Udział w dyskusji na zajęciach</u>	2,9	0	8,8	29,4	17,6	23,5	17,6
Samorzutny udział w dyskusji na zajęciach	0	0	0	23,5	11,8	35,3	29,4
Przygotowywanie się w czytelni	2,9	2,9	5,9	26,5	14,7	35,3	11,8
Dyskusja o nauce poza zajęciami	0	2,9	8,8	23,3	20,6	35,3	8,8
Konsultacje prac zaliczeniowych z kolegami	2,9	0	8,8	23,5	17,6	32,4	14,7

Jak wynika z tabeli 3, około 50 procent studentów uważa za korzystne przygotowanie się wspólnie z kolegami do zajęć i egzaminów (choć tego nie czynią). Wyższy natomiast jest odsetek tych, którzy przywiązują wagę do pracy indywidualnej (64,7). Dane te pozostają ze sobą w sprzeczności. Wyjaśnieniem tego faktu mogą być negatywne doświadczenia w pracy zespołowej, wywołujące nastawienie lękowe wobec interakcji. Ustosunkowując się do różnych form dyskusji merytorycznej na zajęciach lub poza nimi, ponad połowa studentów oceniła je jako korzystne (brak oceny negatywnej tej formy zachowań). Większą wagę przywiązują studenci do udzielania pomocy kolegom w przygotowaniu się do zajęć (67,7) niż do korzystania z niej (47,1). Podobnie procentowo kształtują się oceny zachowań, polegających na udostępnieniu swych notatek kolegom i korzystania z ich notatek (na korzyść pierwszych). Jak zaznaczono wcześniej, niewielu studentów pracuje systematycznie w czytelni, natomiast wyniki w skali FSw w tym zakresie wskazują, że 61,8 % uważa tę formę pracy jako korzystną.

Analiza wyników skali FS i FSw prowadzi do następujących wniosków:

1. W badanej grupie interakcje związane z sytuacjami studiowania są niezbyt częste, choć studenci oceniają je jako wartościowe.
2. Wymiana informacji między kolegami z grupy studenckiej i chęć świadczenia pomocy jest raczej jednokierunkowa.
3. Dominującą formą studiowania jest praca indywidualna.

ANALIZA WYNIKÓW

W celu uzyskania obrazu współzależności pomiędzy preferencjami poznawczymi a różnymi formami funkcjonowania społecznego na studiach, obliczono współczynnik korelacji liniowej, współczynnik tau b Kendalla oraz przeprowadzono analizę czynnikową metodą głównych komponentów - rotacja varimax. Przedstawione korelacje były obliczone zarówno w stosunku do wyników całych skal, jak i w odniesieniu do poszczególnych pozycji skal. Ta sama procedura była zastosowana w analizie czynnikowej. Pozwoliło to na uchwycenie istotnych statystycznie związków pomiędzy zmiennymi indywidualnymi a różnymi formami zachowań społecznych.

Omawiając poszczególne związki korelacyjne, rozpocznę od analizy dotyczącej pełnej skali FS, która jest ujemnie skorelowana z typem III: konkretność-subiektywność ($r = - .347$ $p < 0,01$). Wynik ten wskazuje na to, że studenci, którzy są zorientowani na realizację potrzeb poznawczych związanych bardziej z celami użytecznymi, rzadziej są uczestnikami interakcji społecznych w toku studiowania. Zaznaczają się różnice między kobietami a mężczyznami w zakresie częstości występowania zachowań społecznych ($r = .320$ $p < 0,05$). Kobiety częściej podejmują interakcje ukierunkowane na realizację celów studiów. Stwierdzono dodatni związek pomiędzy wiekiem badanych

a typem III: konkretność-subiektywność ($r = .223$ $p = 047$); świadczy on o tym, że z wiekiem wyraźniej zaznacza się przewaga typu preferencji ukierunkowanego na realizację potrzeb poznawczych i tworzenie użytecznych konstrukcji. Typ ten został określony przez Nosala jako "uczuciowiec, analityk, praktyk". Związki korelacyjne pozostałych typów preferencji z pełnymi skalami okazały się statystycznie nieistotne.

Współczynniki korelacji tau b Kendalla obliczone dla poszczególnych pytań skal FS i FSw ukazuje tabela 4.

Tabela 4

Współczynniki korelacji tau b Kendalla pomiędzy typami preferencji a pytaniami skal FS i FSw

Typ preferencji	Nr pytania skali FS*			Nr pytania skali FSw**		
	3	6	10	6	7	10
I	.240 $p = 044$.347 $p = 005$	-	.336 $p = 006$	-	-
II	-	.272 $p = 020$	-	.334 $p = 006$	-	-
III	-	-	-	-	-.278 $p = 019$	-.258 $p = 026$
IV	-	-.238 $p = 036$	-.406 $p = 001$	-.354 $p = 003$	-	-

* FS, 3 - dotyczy dyskusji o nauce prowadzonej poza zajęciami, 6 - dot. korzystania z czytelnicy w toku pracy własnej, 10 - dot. uczenia się z kolegą do egzaminu.

** FSw, 6 - ocena realizacji własnego planu uczenia się; 7 - ocena stosowanej strategii w uczeniu się; 10 - ocena uczenia się na przemian materiału z różnych dziedzin.

Współczynniki ujęte w tabeli 4 ukazują związek, jaki występuje pomiędzy typem I: konkretnością-obiektywnością a częstotliwością prowadzenia merytorycznej dyskusji poza zajęciami. Potwierdza się przypuszczenie, że osoby charakteryzujące się tym typem preferencji muszą częściej wymieniać informacje związane z nauką. Interakcje tego typu pozwalają im na zebranie większej liczby faktów.

Stwierdzono dodatni związek typu I i II i ujemny typu IV z częstością korzystania z czytelni w przygotowaniu się do zajęć i egzaminów. Związek ten zaznacza się również jeśli idzie o wagę, jaką badani studenci przykładają do tego rodzaju zachowań. Badani charakteryzujący się tendencją do ścisłego logicznego myślenia muszą przetwarzać większą ilość informacji zawartych w różnego rodzaju źródłach. Natomiast studenci o typie "uczuciowym", w połączeniu z takimi cechami jak holizm, stronią od tej formy nauki. Omówiony już wcześniej typ IV wykazuje niską tendencję do interakcji, polegającej na wspólnym przygotowaniu się do egzaminów z kolegą lub koleżanką. Również waga, jaką przywiązuje typ III do tej formy zachowania, jest niewielka. Osoby o tym typie preferencji również mało sobie cenią przygotowanie się do zajęć wspólnie z kolegą.

W wyniku przeprowadzonej analizy czynnikowej - rotacja varimax wyodrębniła strukturę czynnikową, składającą się z 5 czynników dla skali FS i 4 czynników dla skali FS_w.

Dla skali FS są to:

- czynnik I, który dotyczy wspólnego przygotowania się do egzaminów (w mniejszym stopniu do zajęć). Zaznacza się wyraźnie rola interakcji we wspólnym uczeniu się;

- czynnik II mający charakter dwubiegunowy i związany jest z przygotowaniem się do zajęć. Można mówić o wspólnym (ładunek dodatni) bądź samotnym (indywidualnym) sposobie uczenia się (ładunek ujemny);

- czynnik III, dotyczący pożyczania lektur i korzystania z notatek kolegów. Można przypuścić, że występuje u tych studentów, którzy nie chodzą na zajęcia i korzystają w ten sposób z pomocy kolegów. Interakcje nie mają u podłoża mechanizmu społecznego.

Następnie:

- czynnik IV, wyróżniający interakcje o charakterze społecznym, które posiadają cel poznawczy, np. branie udziału w dyskusji na zajęciach;

- czynnik V, który polega również na interakcjach (być może o wymuszonym charakterze) - np. na udostępnianiu swych notatek kolegom. Osoby te chodzą systematycznie na zajęcia i robią dobre notatki.

Jak zaznaczono wcześniej dla skali FSw wyodrębniono cztery czynniki. Dwa z nich dotyczą czynnika I - wagi, jaką przywiązują studenci do wspólnego uczenia się (6 ładunków dodatnich; ujemny związany z indywidualnym uczeniem się). Czynnik ten można określić jako wyraźnie interakcyjne uczenie się poprzez procesy komunikacji w toku studiowania.

Czynnik II dla tej skali dotyczy tych osób, które cenią sobie indywidualny styl uczenia się, podkreślając jednak rolę korzystania z notatek kolegów.

Pozostałe dwa czynniki dla skali FSw w zakresie wagi przywiązywanej do różnych zachowań w trakcie nauki są trudne do zinterpretowania.

Podsumowując należy stwierdzić, że czynniki pierwsze, które wyodrębniono dla obydwu skal, są najważniejsze z punktu widzenia badanego problemu. Korelują one między sobą. Wskazuje to na częstość interakcji skierowanych na wymianę informacji w toku wspólnej nauki, jak i na wartość, jaką te interakcje posiadają dla studentów.

WNIOSKI

Na podstawie przeprowadzonych badań można sformułować następujące konkluzje, dotyczące badanej grupy studentów wychowania plastycznego.

1. Typy preferencji poznawczych, wyodrębnione przez Nossala, związane są z określonymi formami zachowań społecznych w toku studiowania. Dotyczy to zwłaszcza typu I: konkretność-objektywność i typu III: konkretność-subiektywność. Typ I

preferuje interakcje na zajęciach, typ III zaś stroni od wspólnej nauki.

2. Preferencje typu: konkretność-subiektywność zaznacza się częściej u kobiet niż mężczyzn w badanej grupie. Związana jest ona także z wiekiem studentów - występuje raczej u studentów starszych.

3. Wyodrębniona struktura czynnikowa pozwala przypuszczać, że uczenie się zespołowe jest jakościowo różne od indywidualnego. Można to tłumaczyć specyfiką kierunku studiów, wymagającą od studenta - podczas jego twórczych dokonań plastycznych - intuicyjnych koncepcji, opartych na doznaniach emocjonalnych.

4. Czynniki I, dla obydwu typów skal, można określić jako wspólne uczenie się, które zarówno występuje częściej, jak i posiada określoną wartość dla studentów plastyki.

Wydaje się, że badania porównawcze dotyczące studentów tego kierunku i na przykład matematyków dostarczyć mogą więcej interesujących uogólnień w zakresie interesujących nas zagadnień.

BIBLIOGRAFIA

- Backman C. W., Secord P.F.A. socjal psychological view of education, New York 1968.
- Bromberek B., Strategie studiowania młodzieży akademickiej w Polsce, "Dydaktyka Szkoły Wyższej" 1985, nr 2.
- Maruszewski T., Mechanizmy zwalczania stresu egzaminacyjnego i ich indywidualne wyznaczniki, Poznań 1982.
- Nęcki Z., Łosiak W., Osobowościowe i intelektualne uwarunkowania sukcesu na pierwszych latach studiów psychologicznych, "Dydaktyka Szkoły Wyższej" 1979, nr 2.
- Nosal C. S., Metoda diagnozy ogólnych preferencji poznawczych: wstępna ocena trafności i rzetelności skal pomiarowych, In-

stytut Organizacji i Zarządzania Politechniki Wrocławskiej,
Wrocław 1987.

Pask G., Conversational techniques in the study and practice
of education, "The British Journal of Educational Psycho-
logy" 1976, nr 46.

Pietrowicz B., Niektóre wymiary stylów poznawczych a myślenie
twórcze studentów, "Dydaktyka Szkoły Wyższej" 1989, nr 2.

Susułowska M., Nęcki Z., Psychologiczna analiza przebiegu
studiów wyższych, Warszawa 1977.

